

29ste ZITTING. — 29 MEI.*Mededeeling van ingekomen stukken.*29ste ZITTING.

ZITTING VAN MAANDAG 29 MEI.

(GEOPEND TEN 1 URE.)

Ingekomen een verslag omtrent de Nederlandsche Bank.—

Beraadslaging over en aanneming van de wets-ontwerpen :

1°. tot nadere regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1862; 2°. tot vaststelling van het reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname; 3°. tot vaststelling van het reglement op het beleid der regering in de kolonie Curaçao. — Verslagen uitgebragt door de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer **Philipse**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 32 leden, te weten de heeren:

Michiels van Kessenich, Cost Jordens, Smit, van Nispen van Pannerden, Hengst, 't Hooft van Benthuizen, Taets van Amerongen, van Swinderen, Schimmelpenninck van der Oije, van Beeck Vollenhoven, van Rhemen van Rhemenshuizen, Blankenheim, van Sasse van Ysselt, van Weel, van Meeuwen, van Vollenhoven, Huydecoper van Maarsseveen, Sassen, Fransen van de Putte, Tonckens, Cremers, van Eysinga, Geertsema, van der Lek de Clercq, Hein, de Vos van Steenwijk, van Aylva van Pallandt, Hartsen, Boreel van Hogelanden, Beerenbroek en Viruly;

en de heer Minister van Kolonien.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter** deelt mede dat is ingekomen:

van wege de Nederlandsche Bank, een exemplaar van het Verslag van den President en Verslag van de Commissarissen, uitgebragt in de algemeene vergadering van stemgerechtigde aandeelhouders op 17 Mei 1865.

Deze stukken zullen worden geplaatst in de boekerij der Kamer.

Aan de orde is de behandeling van:

I. Het WETS-ONTWERP TOT NADERE REGELING VAN HET GEBRUIK VAN HET KOLONIAAL BATIG SLOT VAN 1862.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Cost Jordens**: Slechts een enkel woord wensch ik in het midden te brengen. Het betreft eene vraag omtrent de indigo-cultuur, die ik zoo vrij zal wezen aan den Minister te rigten.

In Maart 1863 heeft de Minister aan de Commissie, belast met het onderzoek van de koloniale remise-rekening, medegedeeld, „dat, in afwachting van verwisseling met eene andere cultuur, die van den indigo werd bestemd op voor de bevolking minder bezwarende voorwaarden, waartoe behoorde scheiding van cultuur en fabricatie, welke laatste geheel in vrijwilligen arbeid voor rekening van den lande zou worden genomen, en dat het Indisch Bestuur was uitgenoodigd een jaar na het in werking brengen dier bepalingen te berigten, in welke streken de bezwaren voor de bevolking nog niet voldoende waren opgeheven.”

Een jaar later, in Junij 1864, heeft de Minister op eene destijds door diezelfde Commissie aan hem gerigte vraag, geantwoord, dat de berigten van het Indisch Bestuur nog niet waren ontvangen, zoodat hij op de vraag, door de Commissie gedaan, nog niets kon mededeelen.

Bij de schriftelijke behandeling van dit wets-ontwerp in de andere Kamer, in November 1864, is door den Minister een dergelijk antwoord gegeven: hij wist toen nog niets meer. In Maart 1865 evenwel, bij de openbare discussie over dit wets-ontwerp in de Tweede Kamer, toen de zaak wederom ter sprake werd gebragt, heeft de Minister te kennen gegeven dat hij berigten van den Gouverneur-Generaal had ontvangen, waarin werd gezegd, dat, „daar waar de productie niet meer dan 28 of 30 pond bedroeg, de cultuur was ingetrokken,” en dat daarbij tevens een voorstel tot verdere intrekking gevoegd was.

Dat voorstel zou toen, nu drie maanden geleden, eerstdaags aanhangig gemaakt worden bij den Raad van State. Nu hoop ik dat het niet ongepast zal worden geacht, wanneer ik de vraag doe, of reeds omtrent dat voorstel over de indigo-cultuur eene beslissing gevallen is?

De zaak is werkelijk van belang: de indigo-cultuur is een onderwerp, dat met regt in meer dan één opzigt gewigtig mag worden genoemd, en ik durf mij dus vleijen dat het verzoek niet onbescheiden is om hieromtrent eenige inlichting te mogen ontvangen.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] I.

De heer **Fransen van de Putte**: Ik had het voornemen niet bij de beraadslagingen over dit wets-ontwerp het woord te voeren. De lezing van de eerste paragraaf van het Verslag deed mij daarvan niet terugkomen, omdat ik beaam wat de Commissie van Rapporteurs in het Verslag heeft ter neder gesteld. Maar het Verslag verder lezende, stuitte ik op de derde paragraaf, waaruit blijkt dat door *onderscheidene* leden gesproken is over de nieuwe regeling der koffijveilingen. Daarbij worden verschillende zaken aangehaald, die zouden moeten bewijzen dat die nieuwe regeling van de koffijveilingen schadelijk is voor de schatkist, waaruit men tot de conclusie komt dat men hoopt dat de Regering daarbij niet zal persisteren.

Verre van mij, Mijnheer de Voorzitter, om te wenschen dat hetgeen in de afdeelingen zoo uitdrukkelijk is verklaard, niet in het Verslag worde opgenomen, maar omgekeerd wensch ik ook dat wanneer een tegenovergesteld gevoelen wordt geuit, dit ook in het Verslag worde opgenomen.

Ik zeg dit niet omdat ik een voorstander ben van de nieuwe regeling, want dit zou den schijn hebben van een ingenomen oordeel, maar omdat ik in de afdeeling pertinent heb verklaard dat de tijd nog niet gekomen is om over de nieuwe regeling bepaald

XII. *Nadere regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1862. (Beraadslaging.)*

uitspraak te doen, vooral omdat de gronden door sommige leden aangevoerd, mijns inziens, niet voldoende zijn om die quaestie uit te maken. Een geacht lid der tweede afdeeling, waarvan ik de eer had lid te zijn, die niet ingenomen is met de nieuwe regeling, verklaarde zich geheel bij mij aan te sluiten. Ook hij meende dat die zaak nog niet was uit te maken. Dit lid gaf, zoo ik mij niet bedrieg, als zijn gevoelen te kennen, dat een kwaad van de oude regeling door de nieuwe nog niet is gedood, namelijk het monopolie van de makelaars. Ik kan mij hierover evenwel niet verder uitlaten.

Mij naar de residentie begevende, heb ik een dag te Rotterdam vertoefd om over de zaak der koffijveilingen te spreken met deskundigen, die geacht kunnen worden op een onzijdig standpunt te staan. Het bevreemdt mij dat ik van die deskundigen niets ten nadeele van de nieuwe regeling heb vernomen, wat betreft het nog voortleven van het monopolie. Toen ik na onze vorige bijeenkomst de residentie verliet, heb ik ook te Rotterdam over die zaak gesproken en toen is het mij gebleken dat men niet vreemd was aan het gevoelen, dat de taxatie voor de eerste veilingen na het invoeren der nieuwe regeling op een anderen grondslag heeft gerust dan vroeger. Ik zal daarover niet uitweiden, want, als het waar is, zou het eene van die aardigheden releveren, die door deze of gene partij worden aangewend om eene zaak te declineren.

Nu is de vraag, welk gevoelen dan in de tweede afdeeling is geadstrueerd tegenover het zoo breedvoerig aangegeven denkbeeld in het Verslag. Het is dit, dat het korte tijdstip, het verloop van prijzen in andere Rijken en eene menigte andere bijzaken, medewerken om invloed uit te oefenen op den prijs van eene veiling. Een voorname punt dat voortvloeit uit hetgeen ik zoo even aanstipte is, dat de strijd tusschen de verschillende belangen nog niet ten einde is. Ik wil nu niet dat men met de beslissing wachtte tot alle belanghebbenden gestorven zijn; neen! de beweging moet uitsterven en daarna een oordeel.

Was ik een bepaald voorstander der nieuwe regeling, ik zou wijzen op deze feiten, dat 2 dagen vóór de veiling de Londensche berigten meldden: „*koffij stil met weinig vraag*”, en 26 Mei (na de veiling) Rotterdam *Java-koffij vast*, 63 0 balen uit de eerste hand afgedaan.

Het slot van de beschouwingen in het Verslag geeft te kennen dat de nieuwe wijze van koffijveilen niet voordeelig is voor 's Rijks schatkist. Herhaaldelijk is mij door menige Regering toegevoegd dat ik gewoonlijk de koorden der beurs te streng hield; ik heb mij dat nooit als eene staatszonde toegerekend: ik heb steeds een dubbel oog op elke wet waar het de dubbeltjes geldt, en waar de geldelijke belangen van den Staat worden gekwetst zou ik mij rangschikken onder de bestrijders van eene wet, welke die strekking heeft.

Ik zal het hierbij laten en constateer alleen, bij gemis in het Verslag van het besprokene, dat men omtrent het in dat verslag geuite gevoelen niet eenstemmig heeft gedacht in de afdeelingen.

De heer **Hartsen**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] I.

De heer **Fransen van de Putte**: Ik zal zeer kort zijn, omdat ik niet wensch, van hoe veel belang de zaak ook zij, dat er schijn of schaduw ontsta van eene minder aangename verhouding tusschen leden dezer Vergadering.

Ik verzoek dat de vorige geachte spreker mij niet ten kwade duide wat ik hier heb gereleveerd. Mijn geheugen of mijn gehoor had mij kunnen bedriegen; maar ik heb over de zaak gesproken met andere leden, die in de tweede afdeeling zijn geweest, en ook die herinneren zich niet, dat besloten zou zijn, om, wanneer in andere afdeelingen niet gehandeld wierd over de zaak, ze dan los te laten. Er is echter eenzijdig gewag van gemaakt in het Verslag, en dan moet het bevreemding wekken, dat ook de andere meening er niet is bijgevoegd. Ik zal er nu niet verder over spreken, te meer daar ik ook omtrent een volgend wets-ontwerp een dergelijk woord aan de Commissie van Rapporteurs moet rigten.

De heer **Tonckens**: Naar aanleiding van het gesprokene door de heeren Fransen van de Putte en Hartsen moet ik als medelid van de Commissie van Rapporteurs van dit wets-ontwerp verklaren, dat al hetgeen in het Verslag is opgenomen met betrekking tot de tegenwoordige wijze van koffijveilen juist zoo behandeld is in de Commissie van Rapporteurs als de heer Hartsen heeft gezegd. Het onderwerp is in twee afdeelingen ter sprake gekomen, en dat heeft aanleiding gegeven, na wisseling van denkbeelden, om er gewag van te maken in het Verslag. Ik heb dus met eenige verwondering gehoord de herhaalde opmerking van den geachten spreker uit Zeeland omtrent die handelwijze van de Commissie van Rapporteurs, die de gewone handelwijze van de Commissie van Rapporteurs heeft gevolgd.

De heer **Fransen van de Putte**, *Minister van Kolonien*: Ik begin met een woord van dank te betuigen aan den geachten spreker uit Gelderland, die de zaak der indiening van de zoogenaamde cultuurwet wel heeft willen ter sprake brengen. Kon ik in zijne opvatting van mijn antwoord niet deelen, begrijpen kan ik zijne opmerking toch wel, omdat, toen ik de pen in de hand had om dit antwoord te parapheren, ik mijne redevoering van 11 Januarij in deze Kamer, heb nagegaan om te zien of het antwoord niet wat te bepaald was gesteld. Maar zoo de geachte spreker uit Gelderland het citaat nog een paar regels verder had voorgedragen, ik geloof volkomen geregtvaardigd te zijn geweest. Ik heb gezegd te hopen dat de wet zou zijn ingediend, als deze Kamer in 's Hage terugkwam, maar ik liet er onmiddellijk op volgen: „Een bepaalden dag van indiening kan ik niet noemen. Deed ik dat, ik zou handelen als een aannemer of een kleedermaker, en zelfs die kan niet altijd woord houden.” De Minister heeft dus geen dag van indiening bepaald, maar het was mij zelve opgevallen en daarom kan ik mij de opmerking van den geachten spreker wel begrijpen.

Ik heb nog eene andere reden om dien geachten spreker dankbaar te zijn voor zijne opmerkingen, omdat ik daardoor de gelegenheid heb aan de Kamer te zeggen hoe het met deze aangelegen zaak staat. De Minister heeft zijne belofte van 11 Januarij in het oog gehouden en de bescheiden daarvan zijn voorhanden. Er is niet gerust met de bewerking van die wet en het ontwerp heeft de groote reis, waarvan deze Kamer de eindpaal is, aanvaard. De dag van indiening kan ik echter niet juist bepalen, doch op hetgeen reeds gedaan is, grondt zich de hoop die ik uitte, dat de wet nog in deze zitting zal worden ingediend.

Het kan, geloof ik, de bedoeling van de Kamer, zelfs niet van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam, zijn, na het debat nog onlangs daarover in de Tweede Kamer gevoerd, den strijd over de zaak der koffij-veilingen op nieuw te openen. Slechts ééne aanmerking. De voorspellingen van hen die tegen dezen maatregel gestemd zijn, zijn niet geheel en al verwezenlijkt. Ik wil alleen doen opmerken dat de heer van Bosse, in de Tweede Kamer een tegenstander van die wijze van veiling, nog in het voorjaar zeide dat bij de eerste en laatste veilingen in het jaar hooge prijzen zullen te bedingen zijn, maar ik wijs nu op het resultaat dat dezer dagen verkregen is.

Ik ben niet van gevoelen veranderd. Ik geloof dat wanneer men, met het oog op den stand der geldmarkt in September van verleden jaar, toen eene kolossale veiling had doen houden, men misschien zou hebben moeten overgaan tot het treurig middel waarvan men zich in 1857 heeft moeten bedienen. De Regering zal dan ook deze wijze van veiling in stand houden.

Eindelijk, Mijnheer de Voorzitter, de bescheiden vraag van het geachte lid uit Overijssel. Sedert ik de eer had in de Tweede Kamer het woord te voeren, is een advies van den Raad van State ontvangen en heeft de Koning eene beslissing genomen conform de Indische voorstellen. Het is het voornemen der Regering om bij gelegenheid dat dezer dagen de Commissie voor de remise-rekening zal vergaderen, de voornaamste argumenten, zoo niet het geheele rapport aan den Koning, aan de Commissie der remise-rekening mede te deelen, waardoor het bij het in te dienen wets-ontwerp van het batig slot van 1863 van zelf komt ter kennis van de Kamers der Staten-Generaal.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] II.

De heer **Hartsen**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] II.

De heer **Fransen van de Putte**, *Minister van Kolonien*. Mijnheer de Voorzitter, ik zal niet in een debat treden over de koffijveilingen, anders zou ik mij kunnen beroepen op hetgeen door de heeren Blom en Blussé in de Tweede Kamer daaromtrent is gezegd. Ik had niet verwacht dat men na de jongste veiling, zoo sterk zou hebben aangedrongen om tot het oude systeem terug te keeren. Als men den handel vroeg of zulks zoude zijn in het belang van de schatkist en van den handel in het algemeen, het antwoord zou gewis ontkennend zijn. Dit is zoozeer waar, dat toen ik dezer dagen de eer had den president der Handelsmaatschappij bij mij te ontvangen, die gewoonlijk maandelijks met den Minister van Kolonien confereert, die heer zeide: Wij zullen niet meer over de koffijveilingen spreken; die zaak is uit en men hoort er niet meer van. Ik stel deze woorden over tegen het overigens gewaardeerde advies van de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Noch in vorm noch in bewoordingen had ik gemeend eenigzins aanleiding te geven tot de opmerking van den heer van Nispen

XII. *Nadere regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1862. (Beraadslaging.)*

van Pannerden; ook door het voorgelezen door dien geachten afgevaardigde, meen ik dat allezins de juiste bewoordingen van het antwoord der Regering geregtvaardigd worden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wets-ontwerp tot nadere regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot van 1862, aan de stemming onderworpen, wordt met algemeene (32) stemmen aangenomen.

II. Het WETS-ONTWERP TOT VASTSTELLING VAN HET REGLEMENT OP HET BELEID DER REGERING IN DE KOLONIE SURINAME.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **van Beeck Vollenhoven**: Ik zal hoogst waarschijnlijk mijne stem aan dit wets-ontwerp geven; het is dus niet om het te bestrijden dat ik het woord heb gevraagd, maar wel om een paar punten, daarop betrekkelijk, nader ter sprake te brengen.

Ik laat in het midden, of de maatschappelijke toestand in de kolonie Suriname reeds zoo zeer gevestigd is, dat men daar al die politieke regten, welke hier gelden, gerust verleen kan. Ik zie er echter geen bezwaar in: ziedaar het eenige wat ik er van zeggen zal; of het veel heil aan zal brengen, betwijfel ik.

Er zijn twee punten, die ik meer bepaaldelijk bespreken wil. Het eerste betreft het belang van de grootere grondbezitters. Uit de stukken, tusschen de Regering en de Tweede Kamer gewisseld, en uit de discussie in die Kamer gevoerd, blijkt, dat er leden waren, die meenden — en ik geloof te regt — dat bij de vertegenwoordiging in de kolonie dat gedeelte der bevolking meer in het oog had moeten worden gehouden. De Minister was van een ander gevoelen, hij bestreed die meening en verklaarde elk amendement, dat in dien geest zou worden voorgesteld, te zullen bestrijden, daar juist die grootere grondbezitters de personen waren, van wie een vorig Minister in 1845 had gezegd: »dat zij steeds den Spaanschen bok en de zweep in handen hadden.»

Tegen die uitdrukking wensch ik op te komen. Ik geloof dat het eene verkeerde voorstelling is van den Minister en van volen met hem, dat die groote grondbezitters in Suriname, vooral in de laatste vijf en twintig jaren, nog dat stelsel van den Spaanschen bok en de zweep zouden zijn toegedaan geweest. Wanneer de hooge Regering die meening koestert, dan zal elk vertoog, hoe gegrond ook, dan zal elke aanmerking, welke van de zijde der groote grondbezitters komt, worden gewantrouwd, en toch vraag ik: wie zullen beter en over den toestand der kolonie en over hetgeen daar gebeuren moet met de geëmancipeerden, kunnen oordeelen dan juist zij, die er dagelijks mede moeten omgaan, wier grootste belang het is dat alles goed geregeld zij? Omdat dit denkbeeld bij den Minister heerscht, geloof ik dat door hem meer waarde wordt gehecht aan berichten van andere zijden, die alles in een zeer gunstig en schoon daglicht stellen. Ik hoop dat men onpartijdiger zal worden, want ik geloof niet dat de personen, die ik hier bedoel, dat vooroordeel verdienen.

Een tweede punt van moeilijker aard betreft de bevordering van de immigratie. Ik geloof met den Minister, dat de Regering zich onthouden moet van daartoe regtstreeks mede te werken. Ik was, vóór dat de emancipatie was ingediend, de meening toegedaan, dat die zaak uitsluitend van de Regering behoorde uit te gaan. Het is intusschen welligt beter dat dit niet is gebeurd, althans niet in die mate als bij een vroeger wets-ontwerp was bepaald, omdat de Regering daardoor waarschijnlijk in groote moeilijkheden zou zijn geraakt. Maar tusschen dit en eene volstrekte onthouding van inmenging bestaat een groot verschil. Ik acht het zeer goed dat de Minister — zoo als hij hier in dezelfde rede verklaard heeft, — de van hem gevraagde medewerking tot bevordering der immigratie heeft verleend, maar ik geloof tevens dat die medewerking van veel meer kracht had kunnen zijn en dat, zoo de Regering aan onze vertegenwoordigers in China — want daar vooral zal men de immigranten moeten zoeken — den bepaalden last had gegeven om van regeringswege op de immigratie toe te zien en die zooveel doenlijk te bevorderen, dit een zeer nuttige maatregel zou zijn geweest en die voorzeker niet ten nadeele van het land had kunnen werken. Het is een punt dat ik daarom relevaer, omdat zelfs de gouverneur van Suriname in het ons allen bekende Verslag van de resultaten der emancipatie eindigt — en dit is opmerkelijk — met te wijzen op twee punten: strenge handhaving van het staatstoezicht op de geëmancipeerden en bevordering van de immigratie. Herinner ik mij wel, dan luidt het slot van dat Verslag aldus: »wordt daar de hand niet aan

gehouden dan zie ik de toekomst van die kolonie met groote bezorgdheid te gemoet, dan vrees ik dat zij te niet zal gaan." Het zijn deze twee punten die ik meer ter gelegenheid van deze wet, dan in regtstreeksch verband daarmede, heb willen in het midden brengen.

De heer **Boreel van Hogelanden**: De vaststelling van nieuwe beginselen van bestuur in onze West-Indische bezittingen was voorzeker noodzakelijk geworden sedert de maatschappij aldaar, ten gevolge van den grooten maatregel der emancipatie, op geheel andere grondslagen is gevestigd. De Grondwet schrijft ook voor dat er ook voor onze West-Indische bezittingen een reglement op het beleid der regering zou worden vastgesteld. En wanneer nu de Regering ter voldoening aan het grondwettig voorschrift deze voorstellen heeft ingediend, dan zullen wij dit voorzeker toejuichen. Ook mij was de indiening hoogst welkom. Maar na de kennisneming van den inhoud rees al dadelijk de vraag bij mij op, of de ontworpen instelling geacht moest worden geheel te voldoen aan de behoefte van de West-Indische maatschappij; — eene maatschappij, die gedurende twee eeuwen op geheel andere grondslagen heeft gerust, die geleefd heeft onder eene wetgeving, gedeeltelijk van eeuwen her afkomstig; — eene maatschappij die nog onlangs een slavenstaat was en slechts kort geleden van de onmenselijke instelling der slavernij is ontheven. De vraag rees bij mij op, of de bevolking, zamengesteld voor 1/3 uit vrijen, maar voor 2/3 uit pas vrij verklaarden, die zich thans nog onder een staatstoezicht bevinden, geacht kan worden rijp te zijn voor onze eenigzins gewijzigd Nederlandsche grondwettige instelling. Die vraag woog zwaar bij mij en weegt nog zwaar. Ik kan mij nog niet van de gedachte ontdoen, dat voor die maatschappij, die nog in een staat van overgang is, ook niet een bestuur van overgang meer dienstig zou zijn. Vooral om de kloof weg te nemen die tusschen de verschillende kategorien der bevolking bestaat. Ik geloof dat aan de behoefte der maatschappij meer zou voldaan zijn wanneer men haar verschaft waarborgen van orde en rust, waarborgen van veiligheid van personen en bescherming van eigendommen. Ik geloof dat de bevolking meer prijs zal stellen op ontwikkeling en bescherming van alle takken van bestaan, dan op een vertegenwoordigd stelsel en vrijheid van drukpers, op vrijheid van vereniging en vergadering enz.

Zal die bedenking mij nu nopen mijne stem te onthouden aan dit wets-ontwerp? Daartoe vind ik geen vrijmoedigheid nadat ik heb kennis genomen van het gevoelen van den landvoogd van Suriname, medegedeeld in eene der redevoeringen van den Minister van Koloniën. Wanneer die landvoogd, die wel geacht kan worden het best de belangen, de behoeften, den toestand der kolonie te kennen, verklaart dat naar zijne meening die instellingen bevorderlijk zullen zijn aan haren bloei en hare welvaart; als hij meent dat de bevolking van Suriname rijp is voor die instellingen, dan zal ik, onbekend met den toestand der kolonie, dat alles niet loochenen. En als nu die landvoogd — wien zal worden opgedragen de gewigtige en moeilijke taak om die instellingen daar ginds in het leven te roepen en toe te passen — tegen die zware taak niet opziet, de verantwoordelijkheid daarvan op zich wil nemen en daartoe den moed heeft, zal ik dan beweren dat die moed overmoed is en weigeren mede te werken om aan die kolonie te schenken instellingen, welke die landvoogd voor haar zoo zeer geschikt acht? Neen, Mijne Heeren, zulks meen ik niet te mogen doen. Ik zal mijne stem aan dit wets-ontwerp geven.

De heer **Hartsen**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld*]. III.

De heer **Fransen van de Putte**: Het is, Mijnheer de Voorzitter, hoogst moeilijk voor hem, die bij de beraadslaging meent het woord te moeten voeren, om de juiste grens te trekken tusschen datgene wat men gewoon is als de taak van een lid dezer Vergadering te beschouwen, die een ander gevoelen is toegedaan dan in de discussie ontwikkeld of in het Verslag der Kamer nedergeschreven is. Ik zal daarvan een voorbeeld noemen: ik zou vele tegenwerpingen in 't midden kunnen brengen ten aanzien van hetgeen de vorige spreker, de heer Hartsen, gezegd heeft omtrent het gevoelen van de belang hebbende bij de kolonie Suriname, die hier te lande gevestigd zijn en omtrent de fysieke krachten die noodig zijn om de kolonie te releveren. Ik zal dit niet doen, maar het aan de Regering overlaten. Ik zal hier alleen nog zeggen wat mijn gevoelen is.

De kolonie Suriname is eensklaps gebragt in een toestand, waarvan men de gevolgen niet heeft overzien. Het is bekend — want het staat gedrukt — dat ik heftig bestreden heb niet de emancipatie zelve, maar de wijze van emancipatie, die te wijten

VIII. *Vaststelling van de reglementen op het beleid der regering in de kolonien Suriname en Curaçao. (Beraadslaging.)*

is aan de te groote ontwikkeling van de philanthropische denkbeelden van onzen tijd. De toestand, waarin Suriname door die plotselinge emancipatie is gebracht, heeft ons in eene moeilijke positie gesteld, waaruit ik vrees dat wij niet spoedig zullen geraken. De Regering had voorgesteld de emancipatie ten koste van het Rijk te nemen. Wat ik daarover in het midden heb gebracht zal ik nu niet herhalen, het staat in het *Bijblad*; maar zeker is het dat thans verlangd wordt meer kracht bij te zetten aan de immigratie. Ik heb in der tijd gezegd dat het beter ware een overgangsmaatregel te nemen; dan had de emancipatie geleidelijk na verloop van eenigen tijd kunnen plaats hebben. Maar nu men eensklaps de gansche slavenbevolking vrij gemaakt heeft, nu vraag ik, welke overgangsmaatregel er op dit oogenblik zou zijn nüt te denken. Mijn denkbeeld was gelijk aan dat van vele leden de Tweede Kamer. Men weet hoe veel geringer de verhouding in de West-Indien van Westerlingen en inlanders of kleurlingen is tegenover Oost-Indië; eene vergelijking gaat dus niet op, en men moet alzoo billijk zijn in het beoordeelen van den toestand. Een overgangsmaatregel is dus nu niet meer mogelijk. Men kan aan de geëmancipeerden niet zeggen: gij zijt vrij, maar nu gij vrij zijt, zult gij toch geen aanspraak hebben op de regten van andere vrije menschen.

Er is gezegd: het Staatstoezicht moet sterker uitgeoefend worden. Ik weet nog niet te zeggen of de uitoefening daarvan sterk genoeg is, maar ik geloof dat het Staatstoezicht uit een veekeerdt oogpunt beschouwd wordt. Ik beschouw het als een grooten algemeenen maatregel van politie, maar niet om eene onderscheiding te regelen tusschen vrijgemaakte slaven en blanken. Nu vraag ik: wil men die menschen maken tot denkende wezens, tot nijvere werkzame menschen? Er waren reeds zoo veel vrije slaven, ook door emancipatie in en rondom de stad Suriname als arbeiders, ambachtslieden, enz., aanwezig, moet men ook dezen terugdringen of ontwikkeling bij hen aanmoedigen? Is het dan juist niet het beste middel om hen, meer nog dan dit voor ons wellicht noodig zou zijn, te doen rijpen tot deelneming aan het bestuur? Ik zou het gevaarlijk vinden een maatregel te nemen tegenovergesteld aan hetgeen ons thans wordt voorgesteld.

Ik zal de discussien niet verder rekken. Ik zal mij alleen nog de vrijheid veroorloven een paar vragen tot den Minister te richten.

Door de Tweede Kamer is in de artikelen het woord »Regering» veranderd in *bestuur*. Ofchoon ik in het gevoelen niet deel van hen, die deze verandering noodig keurden, doe ik de vraag: waarom is nu in art. 2 het woord *Regering* behouden? Wordt hier bedoeld de Nederlandsche Regering, de Koning en wetgevende vergadering? Zoo ja, dan heb ik daartegen geen bezwaar, maar moet ook dit woord slaan op het bestuur in de kolonien, dan vind ik het vreemd dat in art. 2 het woord »*regering*» behouden is.

Nog eene vraag en die betreft art. 14, vergeleken met art. 15. Artikel 14 voorziet in het geval dat er bij geheimen brief een Gouverneur benoemd wordt. Er wordt gezegd in dit artikel:

»Indien de benoeming van den Gouverneur vervat is in een geheim en verzegeld stuk, behelst dit stuk tevens de aanwijzing van de autoriteit of den persoon, in wier of in wiens handen de benoemde den voorgeschreven ambtseed moet afleggen. Zoodanig stuk wordt geopend in eene vergadering van den Raad van Bestuur. Het wordt, na door al de aanwezige leden te zijn gewaarmerkt, in het archief van den raad nedergelegd.»

Wat lees ik nu in art. 15?

»De Gouverneur aanvaardt het bestuur door overlegging in eene plegtige zitting der Koloniale Staten van een afschrift zijner acte van benoeming en van het proces-verbaal zijner eedsaflegging, en brengt zijne aanvaarding van het bestuur bij proclamatie ter kennis der ingezetenen.»

Nu vestig ik er de aandacht op, dat niet bepaald is dat de Raad van Bestuur een afschrift moet uitreiken van de benoeming en de acte van eedsaflegging aan den Gouverneur, die deze noodig heeft om ze over te leggen aan de Koloniale Staten.

In het evengemeld bezwaar ten opzichte van de artt. 14 en 15 kan wellicht worden voorzien door een algemeenen maatregel van bestuur, doch ten aanzien van art. 2 erlangde ik gaarne van de Regering eenige inlichting.

De heer van Nispen van Pannerden. [Deze rede zal nader worden medegedeeld.] III.

De heer Fransen van de Putte, Minister van Kolonien: Mijnheer de President, wanneer ik de bezwaren, tegen dit wetsontwerp in het midden gebracht, resumeer, dan geloof ik dat zij bestaan in de vermeende ontijdigheid en het niet rijp zijn van Suriname voor deze instellingen.

Vele leden dezer Vergadering, inzonderheid zij, die destijds lid waren van den anderen tak der wetgevende magt, zullen zich zeker herinneren het *merkwaardig* debat, hetwelk over de kolonie Suriname in de Tweede Kamer in het jaar 1845 werd gevoerd.

Een merkwaardig debat, omdat het toen niet gold een »wensch» of eene »schuchtere schrede», maar omdat het toen was een vaste tred op hetgeen men later genoemd heeft »*de inmenging der wetgevende magt in het koloniaal beleid*» — een vaste tred, zeg ik, want het debat werd besloten door het toen bijna onbekende feit dat de beide Kamers der Staten-Generaal zich over die aangelegenheid adresseerden aan het geëerbiedigd Hoofd van den Staat.

Een merkwaardig debat, omdat de toenmalige Minister van Kolonien, wel verre van te doen hooren het zoo bekende: »in koloniale zaken, Edel Mogende Heeren, past geene inmenging der wetgevende magt» — de Vertegenwoordiging voorkwam en, eer de Kamer zelve om inlichtingen gevraagd had, in eene belangrijke en door eene bijzondere uitgave openbaar gemaakte redevoering het standpunt der Regering in de Kamer kwam verdedigen.

Een merkwaardig debat, omdat, hoe men er ook over moge denken, toen geconstateerd werd — en dit heeft vooral betrekking op het wets-ontwerp, dat thans in beraadslaging is — dat de *koloniers* in Suriname sedert 1682 invloed op het bestuur aldaar hadden uitgeoefend en daarop een zeker regt bezaten.

Een merkwaardig debat vooral ook: omdat toen in de Kamer werd aangehaald de volgende zinsnede uit het adres van de beide Kamers der Staten-Generaal, van 1845:

»Het is wellicht verschoonlijk, zoo dit [die regten van de *koloniers* namelijk] in den beginne bij den terugkeer der kolonie tot het moederland werd miskend, *het was niettemin* miskening van *steltelijke regten der kolonie* en de gevolgen deden zich weldra gevoelen; *het octrooi van 1682 was zelfs onder de vreemde overheersching de grond van het bestuur der kolonie gebleven.*»

Onlangs werd door een lid van den anderen tak der Vertegenwoordiging daarbij gevoegd: »Ik voer dit alleen aan om te doen zien dat hier wel degelijk in deze Vergadering in 1845 nog andere, ik zou bijna zeggen *kapitale* leden waren, die hetzelfde beginsel waren toegegaan als die vijf andere leden, die het verslag zelf hebben geteekend.»

In de laatste plaats noem ik dat debat merkwaardig, omdat de Commissie uit de Tweede Kamer constateerde dat het onderzoek naar de meening der Kamer vooral had geleid tot de verklaring, dat de kolonien in de eerste plaats behoefte hadden aan wettelijke voorschriften. Aan deze meening der Kamer heeft art. 59 der Grondwet regt doen wedervaren en de grondwetgever legde aan de Regering de verplichting op om eene wet als de tegenwoordige aan de Kamer aan te bieden.

Reeds in 1851 werd door de toenmalige Regering eene eerste poging daartoe gedaan; dat ontwerp bleef buiten behandeling; in 1855, toen het regeringsreglement voor Nederlandsch Indië tot stand was gebracht, werd een tweede voorstel aan de Tweede Kamer ingediend, hetwelk echter ook buiten behandeling bleef en wel om deze reden, dat Vertegenwoordiging en Regering het eens waren dat de emancipatie-quaestie zoo op den voorgrond was gekomen, dat de emancipatie aan het vaststellen van een regeringsreglement moest voorafgaan.

In 1862 nu heeft, ook door uwe medewerking, de slavernij in West-Indië opgehouden te bestaan, en de Regering mag verklaren dat de gevolgen der emancipatie, dank zij de uitmuntende uitvoering door den landvoogd van Suriname, en dank zij den aard van die zoo dikwijls miskende slavenbevolking, boven wenschen en bidden zijn geweest. En nu vraag ik: is het verwijf van ontijdigheid geregtvaardigd, als de Regering, na 17 jaren, tracht aan het grondwettig voorschrift gevolg te geven? Zou zij niet veeleer met regt van pligtverzuim hebben kunnen beschuldigd worden, indien zij die taak niet had ondernomen?

De kolonie, zegt men, is niet rijp voor dusdanige instellingen. Maar als wij nagaan dat in die kolonien sedert 1682 altijd door de ingezetenen invloed op den gang van het bestuur is uitgeoefend; dat het Gouvernement in 1851 een voorstel deed, waarbij de Koloniale Raad ook, en wel uitsluitend, werd zamengesteld uit leden, door de ingezetenen gekozen; en als men ziet dat volgens het ontwerp van 1855 wederom de Koloniale Raad zou worden zamengesteld uit 12 door stemgerechtigden gekozen leden, dan begrijp ik niet, hoe men kan veronderstellen dat na al het gebeurde, een voorstel der Regering eenige kans van slagen zou gehad hebben, indien daarbij het oude regt der koloniers ware miskend geworden. Het welkome licht van een Voorloopig Verslag, is in de Memorie van Toelichting gezegd, moest de Regering ontberen. Maar ofschoon het verslag nimmer is gedrukt, is het toch gebleken dat de groote meerderheid van de andere Kamer omtrent dit hoofdbeginsel van het ontwerp van 1855 eenstemmig dacht. De stem-

VIII. *Vaststelling van de reglementen op het beleid der regering in de kolonien Suriname en Curaçao. (Beraadslaging.)*

ming, die kort geleden in de andere Kamer heeft plaats gehad, heeft daarop het zegel gedrukt.

De kolonie heeft geene behoefte aan politieke regten, maar aan materiele welvaart, zegt men. Door een lid der andere Kamer is gevraagd: zullen wij de materiele voordeelen voor de kolonie beter kunnen verzekeren dan door aan de kolonie autonomie te geven?

Zal een Minister van Kolonien *alleen*, beter de materiële welvaart kunnen bevorderen dan door de medewerking van hen, die door locale kennis en belang in de eerste plaats op die welvaart zelve hunnen invloed kunnen uitoefenen?

Men zal gebrek aan personen hebben voor de Koloniale Staten, is een van de bezwaren van den heer Hartzen. De geachte spreker doelt klaarblijkelijk op de oude grief tegen het absenteïsme. Maar sedert er geen slaven meer zijn in de kolonie begint men daar van die kwaal eenigzins te genezen. Al de verkochte plantages — en ze zijn vele in getal — sedert de emancipatie zijn, met eene enkele uitzondering, overgegaan in handen van inwoners van de kolonie. Ik geloof dat het niet zal ontbreken aan personen, die eene waardige plaats in de Koloniale Staten zullen vervullen. De Regering van Suriname deelt geheel in dit gevoelen van den Minister.

Die Koloniale Staten zullen tot niets leiden dan tot haspelarij, zegt de heer Hartzen. Als men elk parlementair debat, waaruit blijkt dat er onderling verdeeldheid van gevoelen bestaat, moet bestempelen met den naam van »haspelarij», ja, dan zal men die ook in Suriname vinden. Maar zijn er niet meer waarborgen voor de bevordering der materiele welvaart wanneer de publieke zaak publiek wordt behandeld, dan wanneer er haspelarijen plaats hebben met gesloten deuren, zoo als in den West-Indischen Raad het geval was? Was het autokratisch bestuur van vroeger een waarborg tegen alle »haspelarijen»? Het voorbeeld van den landvoogd Mauricius en het voorbeeld, dat ik in de andere Kamer heb aangehaald, van hetgeen elders heeft plaats gehad, is in strijd met hetgeen de heer Hartzen zeide.

Het doet mij genoegen, dat de heer van Beeck Vollenhoven mij in de gelegenheid stelt eenigzins te verklaren hetgeen ik in de andere Kamer op den 10den Mei jl. gesproken heb.

Het is wel verre van mij, den grooten landbouw in Suriname of de daarbij belanghebbenden van de Koloniale Staten te willen uitsluiten; integendeel, zij behooren daar in de eerste plaats. Al wat de Regering zal kunnen doen tot verheffing van den grooten landbouw zal geschieden; maar ik heb gezegd dat ik den bloei van Suriname niet *uitsluitend* daarvan verwacht, en dat ik niet — zoo als lag in den geest van een aangekondigd amendement — uitsluitend de plantage-eigenaars in die Staten wilde zien zitting nemen. De meeste kiezers zullen zijn belanghebbenden bij de plantages, en van zelf zullen de eigenaren van plantages het voornaamste element in de Staten uitmaken. De Regering kwam op tegen een amendement, dat uitsluitend plantagehouders in de Staten wilde doen zitting nemen. Nu is die uitdrukking van »Spaanschen bok en zweep» op zich zelve beschouwd hard en onverdiend, doch men moet den loop van het debat nagaan. De heer Mijer, tegen den heer Dirks optredende als verdediger van den heer Baud in 1845, had die vroegere plantagehouders betiteld als de heeren van den Spaanschen bok en de zweep. Toen dus de heer Mijer diezelfde personen uitsluitend wilde doen zitting nemen in de Koloniale Staten, was het van den Minister een zeer geoorloofd repliek daarop terug te wijzen.

De *immigratie*. De geachte afgevaardigde uit Amsterdam is overtuigd dat de Minister — hoewel, gelijk hij, tegen staats-immigratie gestemd — nogtans gezind is alles te doen wat hij kan om die te bevorderen. Die geachte afgevaardigde heeft verleden jaar een plan ontworpen en later de *données*, die getuigen van een ampel onderzoek en veel zaakkennis, geheel belangeloos overgelegd aan een ligchaam, dat zich ter bevordering van de immigratie te Amsterdam had gevormd. Naar aanleiding van een verzoek van die vereeniging heeft de Regering aan 's Konings welmeen een besluit onderworpen, dat de immigratie van Chinezen bevorderlijk kan zijn zoo ver de Regering kan gaan; zonder tot staats-immigratie te komen, heeft zij de consuls voorschriften gegeven, en wel zoodanige dat, vóór de belanghebbenden nog in het bezit waren van de stukken, reeds van regeringswege de consuls in China de noodige instructien hadden erlangd.

Aan den anderen kant moet men niet alles van de Regering verwachten, en ik neem deze gelegenheid waar om een beroep te doen op de belanghebbenden van Suriname, dat ook zij de handen aan het werk slaan. Ik vind daartoe aanleiding in een dezer dagen, na het debat in de Tweede Kamer, ontvangen schrijven van den Gouverneur van Suriname, waarin onder andere voorkomt: »Ik hoor van verscheidene plantages, waar Chinezen werkzaam zijn, dat men er over hunnen arbeid te vreden is,

weshalve het vooruitzicht van weldra de eerste bezending te zien, aankomen, eenen gunstigen indruk heeft gemaakt. Ik moet echter bekennen dat ik, bij het overzien der lijst van bestelde arbeiders welke mij door den directeur der Surinaamsche Bank (die zich belastte met het verzenden van de emigranten) vertoond is geworden, verwonderd heb gestaan over het gering getal, aangevraagd door sommige personen, die steeds tot de grootste schreeuwers om arbeiders behooren."

Zie, Mijnheer de Voorzitter, wanneer de Regering een belangrijke premie uitgelooft heeft, en wanneer eene geschikte maatschappij zich heeft bereid verklaard om met beleid en groote zuinigheid immigranten aan te voeren, dan heeft de Regering en dan heeft het moederland gedaan wat kon gedaan worden, en dan moeten de belanghebbenden in de eerste plaats toonen, dat het hun ernst is en zij met beide handen de gelegenheid wenschen aan te grijpen om arbeiders te verkrijgen.

Het geachte lid uit Zeeland heeft eene vraag gedaan over de beteekenis van de uitdrukking »de Regering» in art. 2 van het wets-ontwerp. Ik geloof dat daar over de Regering in het algemeen, de Regering in het moederland en de Regering van de kolonie gezamenlijk, gesproken wordt. In twee of drie andere artikels is ook het woord *Regering* nog blijven staan, en het heeft een punt van overweging uitgemaakt of dat woord daar kon behouden blijven.

Wat de tweede vraag van den geachten spreker betreft, ten aanzien van art. 14, zoo geloof ik dat daar een bijzonder geval wordt bedoeld en er dus geen bijzondere maatregel voor zal behoeven genomen te worden. Mogt dit echter noodig blijken, dan zal de Regering er in voorzien.

Eindelijk is de heer van Nispen van Pannerden opgekomen tegen eene uitdrukking, door mij in de andere Kamer gebezigd.

Ik wil in de eerste plaats, om wel verstaan te worden, doen opmerken, dat er een groot onderscheid is tusschen eene *volkplanting* en eene *bezitting*. Door een geacht lid van de Tweede Kamer den heer van Lynden, is herinnerd, dat zelfs de heer Baud — hoewel de uitdrukking later door dezen als wel wat los is gekarakteriseerd — dat zelfs de heer Baud zeide: »aan eene volkplanting moet het *constitutionele suikergoed* voor de glazen worden gehangen."

Wanneer ik nu den heer van Nispen van Pannerden tegen de regten, die de *koloniers* reeds sedert zoo lang hadden, zie te velde te trekken, terwijl hij zegt een voorstander te zijn van onze constitutionele regten, dan komt mij het Fransche versje voor den geest:

» Mettez de l'eau dans votre vin,
Mais non pas dans le nôtre."

Dat geachte lid heeft gesproken over de Koloniale Staten als over »ééne Kamer *tegenover* de Regering." Dat is het niet, het is niet zoo zeer wat men noemt een *parlement*, hetgeen men in Suriname wil vestigen, maar meer iets als een collegie met een municipaal karakter, bijv. het collegie van Gedeputeerde Staten in de Provinciale Staten, of het collegie van burgemeester en wethouders in den gemeenteraad.

Wanneer de heer van Nispen van Pannerden nu zegt, dat hij niet *ééne* Kamer wenscht, dan antwoord ik, dat de Regering dit evenmin verlangt. Maar het zou toch niet opgaan om in het kleine Suriname twee kamers of twee collegies van vertegenwoordigers te scheppen. Daarom heeft de Regering gemeend in de behoefte te moeten voorzien op deze wijze, door als het ware een collegie van Gedeputeerde Staten in de Koloniale Staten te plaatsen, hetgeen die Koloniale Staten, ik erken het — gelijk door den geachten spreker uit Amsterdam is gezegd — wel eenigzins halfslagtig heeft gemaakt. Maar men moest met den toestand der kolonie te rade gaan. De Regering benoemt vier leden van de dertien en daarin meent zij denzelfden waarborg te vinden, dien men hier te lande in deze achtbare Vergadering heeft.

Eindelijk de vrees voor de finantien. Als men aan die kolonie autonomie geeft, als men zegt: mijn vertegenwoordiger zal ik bekostigen en, daar wij het regt van vrede en oorlog hebben, zal ik ook de kosten van defensie tegen een buitenlandschen vijand betalen, maar voor het overige regelt gij uwe eigen huishouding, doch, als gij te kort komt, dan stelt de Nederlandsche wetgever uwe begroting vast, — bestaat er dan sterker prikkel om die subsidien te doen ophouden? Ik verwacht ook ofschoon de nieuwe stand van zaken mijns inziens niet tot veel meer uitgaven zal leiden — geene inkrimping daarvan, en ik geloof ook niet, dat iemand het tegendeel zal beweren; maar ik houd het er voor — en het koloniaal Gouvernement deelt in dit gevoelen — dat de inkomsten van Suriname kunnen vermeederen. En wie is dan meer geroepen om die belastingen op de minst drukkende wijze op te leggen, dan juist de Koloniale Staten?

VIII. *Vaststelling van de reglementen op het beleid der regering in de kolonien Suriname en Curaçao.* (Beraadslaging.)

Ten slotte is er gevraagd: is er een waarborg dat wij, bij toenemenden bloei der kolonie, ooit iets terug zullen krijgen van de zware opofferingen, die wij voor Suriname hebben gedaan? Mijnheer de Voorzitter, Suriname, wil het eene toekomst hebben, moet die zoeken in den landbouw, in de uitgifte van woeste gronden in allodialen eigendom, en de wet bepaalt hier dat de regeling der inkomsten van dien allodialen eigendom later bij de wet zal worden vastgesteld.

De heer **van Nispen van Pannerden**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] IV.

De heer **Hartsen**. [*Deze rede zal nader worden medegedeeld.*] IV.

De heer **Fransen van de Putte**, Minister van Kolonien: Wanneer men nagaat dat reeds in 1682 de raadspersonen moesten benoemd worden uit de aanzienlijkste, verstandigste en mode-raadste, die door de »koloniers» in dubbel en gemanipuleerd werden gekozen; wanneer men dus toen reeds zelfbestuur voor de kolonie nuttig en noodig achtte; wanneer in 1845 in een ongekend heftig protest de achteruitgang van Suriname geweten werd aan het antokratisch bestuur, dat over de kolonie gevoerd is, — dan vraag ik: is nu de exceptie van ontijdigheid van dezen maatregel nog vol te houden?

Twee bezwaren — zegt de heer van Nispen — zijn door den Minister behendig voorbijgegaan.

In de eerste plaats: de meeste belanghebbenden zijn niet in Suriname aanwezig. De Minister heeft daarop reeds geantwoord door te zeggen dat bijna zonder uitzondering al de in den laatsten tijd verkochte plantages — en ze zijn vele in getal — overgegaan zijn in handen van ingezetenen der kolonie.

Het Staatsoezigt. Dewijl de voormalige slaven zich daaronder bevinden, zijn zij geene kiesgerechtigden. Zouden nu die vroegere slaven — ik spreek in het algemeen, want sommigen hunner zijn reeds geheel vrij — reeds den noodigen census betalen om kiesgerechtigd te zijn? Het gaat toch niet wel aan, als men ziet dat in de dossiers van het Departement van Kolonien sedert 1845 nagenoeg op elk stuk leidende tot verbetering van den toestand van Suriname gesteld werd: »Na de emancipatie; na de vaststelling van het regeringsreglement», nu eindelijk in 1865 te zeggen: »als het staatsoezigt voorbij is, over acht jaren», en dan weder: »de slaven zijn nu haast van het toezigt ontslagen, laat ons dus wachten tot zij den census betalen.» Daartoe acht de Regering zich niet genegen.

De geschiktheid der Surinaamsche bevolking voor dezen regeringsvorm. De Regering blijft met de koloniale regering, met de belanghebbenden hier te lande en ginds, met de meerderheid der Tweede Kamer staan tegenover den geachten afgevaardigde uit Gelderland; ik kan er niets meer van zeggen.

Nog slechts een enkel woord. Ik heb in de verste verte het vermoeden niet gehad dat die geachte afgevaardigde aandeel had in plantages of wat ook; alleen heb ik willen zeggen: wanneer gij voorstander zijt van het constitutioneel regeringssysteem in het algemeen, wees dat dan niet voor Nederland alleen, maar gun het ook aan Suriname, dat wij er rijp voor achten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wets-ontwerp tot vaststelling van het reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname, in stemming gebragt, wordt met 31 tegen 1 stem aangenomen.

Tegen heeft gestemd de heer van Nispen van Pannerden.

III. Het WETS-ONTWERP TOT VASTSTELLING VAN HET REGLEMENT OP HET BELEID DER REGERING IN DE KOLONIE CURAÇAO.

Dit wets-ontwerp wordt zonder beraadslaging met algemeene (31) stemmen aangenomen.

Bij deze stemming was de heer Michiels van Kessenich afwezig.

De Commissie voor de Verzoekschriften brengt de navolgende verslagen uit:

De heer **Geertsema**, lid der Commissie:

In handen uwer Commissie voor de Verzoekschriften zijn ge-

steld de volgende adressen, alle bezwaren inhoudende tegen de aanhangige wets-ontwerpen tot regeling van het geneeskundig Staatsoezigt enz.

I. Dr. C. G. van Keeken te Haarlem heeft zich bij een adres tot deze Kamer gewend, met bijvoeging van eene brochure en vergelijkende tabel van de bestaande en de nu in de Tweede Kamer aangenomen wetten.

Adressant meent onder de aandacht dezer Kamer te moeten brengen dat het Iste wets-ontwerp geen waarborgen aanbiedt dat meer zorg voor de volksgezondheid gedragen zal worden dan bij de tegenwoordige wetten mogelijk is. Alles zal geheel afhangen, gelijk nu ook, van de medewerking der autoriteiten. Hij deelt niet in het gevoelen van velen, dat de volksgezondheid hier zooveel ongunstiger is dan in andere landen. De sterfstatistiek, welke volgens Quetelet in zuidelijk Europa jaarlijks 30 per mille inwoners, in Midden-Europa 25 à 26, in noordelijk Europa 20 à 24 bedraagt, was over ons land in de jaren 1856 tot 1858, volgens de Rijkscommissie voor de Statistiek, jaarlijks 23 per mille, volgens een voorstander dezer wet 26 en volgens de tabel in de *Staats-courant* 21 per mille.

Wet II, zegt adressant, heeft haar karakter van overgangsmaatregel geheel verloren; zij doet eene greep in het hooger onderwijs, die, om der gevolgen wille hoogst gevaarlijk te achten is. Artt. 74, 88, 89, 90, 93, 112 en 113 daarvan zijn geheel voorbijgezien, en hierdoor het verval der academische geneeskundige studien voorbereid. Bovendien wordt aan het docerend personeel der universiteiten het regt tot oordeelen over de geschiktheid der toekomstige geneeskunsttoefenaren, die onder zijne leiding gevormd worden, voor een deel ontnomen en overgelaten aan eene zich telken jare afwisselende Staatscommissie, wier leden uit een enkel examen over de geschiktheid van den candidaat zullen moeten oordeelen. Dat geneeskundige scholen voortaan meer bezocht zullen worden dan de akademien is waarschijnlijk, doch ook is het mogelijk dat beide weinig kweekelingen zullen trekken: immers de minste geneeskundigen ten platten lande worden thans aan eene klinische school gevormd. Akademien of geneeskundige scholen ter opleiding van geneeskundigen zullen voortaan feitelijk niet meer bestaan; zij zullen slechts inrigtingen zijn, waar men des verkiezende een of ander gedeelte der geneeskundige wetenschap beoefenen kan.

De titel van doctor zal voortaan in Nederland geen wetenschappelijken waarborg meer zijn, daar die voor geld in het buitenland te koop is en hier mag gevoerd worden. Het bezoeken eener akademie om dien titel te verkrijgen zal dus onnoodig zijn en het métier van geneeskundige zal hiervoor in plaats treden. Aan in het buitenland gevormde geneeskundigen wordt bij deze wet vrijstelling geschonken van het afleggen van examen in verschillende vakken bij art. 6 vermeld, waardoor een groot vertrouwen gesteld wordt in buitenlandsche examinatoren, en aan ongegradueerden, waarvan de vorming en toelating vroeger als hoogst onvoldoende, zelfs gevaarlijk voor het leven der staatsburgers is voorgesteld, worden nu gelijke regten toegekend als aan hen die aan eene akademie hunne opleiding ontvingen.

Wet III. Uitbreiding van bevoegdheid in strijd met wettig verbindende instructien door de IIde wet gesanctioneerd, openbare aankondiging en verkoop van geheime middelen in deze wet niet belemmerd, zullen bij gebrek aan toezigt op de uitoefening der geneeskunde een toestand te voorschijn roepen, in vergelijking waarvan onvolkomene naleving der bestaande wetten te verkiezen ware, hoewel deze toch geenszins noodzakelijk behoefte te blijven voortduren.

Eene bevordering der volksgezondheid, met deze wetten bedoeld, kan hieruit niet voortvloeijen; en terwijl de uitoefenaars der kwakzalverij onder verschillende benaming eene grootere vrijheid erlangen, worden de geneeskundigen onder controle van staatsambtenaren geplaatst en zullen tot geldboete en gevangenisstraf veroordeeld worden.

II. De curatoren der hoogeschool te Utrecht geven bij adres te kennen, dat zij gewigtige bedenkingen hebben tegen deze wets-ontwerpen, vooral tegen de wetten II en III, meestal op gronden als bovengenoemd, betreffende de belangen van het hooger onderwijs.

III. Adres van den Senaat der Utrechtsche hoogeschool, waarin bezwaren voorkomen tegen de geneeskundige wetten, bepaaldelijk tegen ontwerp II, welke bezwaren hoofdzakelijk ook in het eerst genoemd adres gevonden worden.

IV. Heeren doctoren A. H. van den Heuvel, M. Imans en H. Snellen te Utrecht deelen hunne bezwaren mede, vooral tegen de beide eerste wetsvoorstellen op gronden als bovengenoemd. Zij geven nog in bedenking, of de uitvoering der nieuwe orde van

zaken wel zoo groot voordeel zal geven in evenredigheid der aanzienlijke kosten daaraan verbonden, welke volgens adressanten veel te laag geraamd zijn en vijf maal meer zullen bedragen, dan voor de bestaande regeling uit de schatkist wordt verstrekt.

V. Dr. D. F. van der Pant en 30 andere doctoren te Rotterdam sluiten zich aan het adres boven genoemd door drs. van den Heuvel, Imans en Snellen uit Utrecht aan de Eerste Kamer gerigt.

VI. Een verzoek van dr. J. B. Dorpeling en A. C. van Woerden, heel- en vroedmeesters, met bijgaand adres van 4 hoogleeraren, 30 medicinae doctores en 11 chirurgijns, te zamen uitmakende 45 onderteekeningen van geneeskundigen te Utrecht, houdende bezwaren tegen de geneeskundige wetten, met betuiging van hunne goedkeuring en adhaesie aan genoemd adres van heeren doctoren van den Heuvel, Imans en Snellen, in dato 21 April 1865 aan deze Kamer toegezonden.

VII. Dr. W. J. C. Wiedenbroek te Raalte verzoekt de aanhangige wets-ontwerpen op de geneeskunde te verwerpen, op gronden door de heeren van den Heuvel, Imans en Snellen aangevoerd, en voegt daarbij nog eenige bezwaren, hoofdzakelijk in het adres van dr. Keeken bovengenoemd uitgedrukt.

VIII. Adres van dr. J. A. Delker en 13 andere geneesheeren, een of meer takken der geneeskunde uitoefenende te Dordrecht, geven hun adhaesie aan dat van de heeren van den Heuvel c. s. te kennen.

IX. Dr. A. van der Boom c. s. en 15 andere onderteekenaars, alle genees-, heel- en artsennijmengkundigen te Zaandam, geven eene menigte van bezwaren te kennen tegen de bedoelde geneeskundige wetten op boven aangehaalde gronden.

X. Adres van den heer S. S. van Raad, heel- en vroedmeester, en 10 andere genees-, heel- en verloskundigen te Zwolle. Adressanten verzoeken de wets-ontwerpen op de geneeskunde niet aan te nemen, op de gronden ontwikkeld in de brochures van de heeren Mulder, Donders, Loncq, Koster en van den Heuvel c. s.

XI. De heeren S. J. de Marrée en 5 andere med. dr. te Middelburg wenden zich bij adres tot deze Kamer, met verzoek de aanhangige wetten op de geneeskunde niet te willen aannemen, op gronden, die reeds in bovengenoemde adressen ontwikkeld zijn.

XII. Een verzoek van de heeren W. A. G. Kapteyn enz. te Nieuwveen, met p. m. 400 onderteekeningen, allen zich noemende geneeskunsttoefenaren, die hierbij de oorspronkelijke verklaringen hebben overgelegd, waarbij te kennen wordt gegeven, dat laatstgenoemden hunne volkomen goedkeuring schenken aan een adres door eerstgenoemden aan deze Kamer aangeboden, dd. 19 April 1865, tegen de aanhangige wets-ontwerpen.

XIII. Adres van de gezamenlijke leden van de te Amsterdam gevestigde vereeniging, genaamd: »Genootschap ter bevordering van heel- en verloskunde», ten getale van 54, allen aldaar praktiserend en behoorlijk gepatenteerde heel- en vroedmeesters, gevende hunne bezwaren te kennen op reeds bovengenoemde gronden.

XIV. De heeren H. D. Wijndels en nog 4 anderen, zich noemende praktiserend stedelijke heel- en vroedmeesters te Leeuwarden, geven hunne adhaesie te kennen aan het adres der laatstgenoemde vereeniging.

XV. Een adres van H. Berntzen te Nieuwveen, waarin de vrees wordt uitgedrukt, dat door aanneming van deze wetten een groot gedeelte des Nederlandschen volks in zijne duurste regten en belangen zou gekrenkt worden, door het zich niet mogen aanschaffen van die geneesmiddelen, welke het meent voor deszelfs gezondheid noodig te hebben, buiten de officiële geneesheeren of de bevoegde artsennijmengkundigen. Adressant is verder van meening, dat ieder het regt moet hebben, zich om geneeskundigen raad te kunnen wenden ook tot die personen, welke ofschoon het radicaal volgens de wet missende, door jaren langstudien er in geslaagd zijn middelen uit te vinden voor die kwalen, waarvoor de erkende geneeskunsttoefenaren tot op heden geene genezing hebben kunnen aanbrengen, gelijk adressanten uit een groot aantal attesten, ook van geneeskundigen, altijd bij hem ter inzage liggende, gebleken is.

Dat hij alzoo, in 't belang der lijdende menschheid, van deze Vergadering verzoekt hare sanctie aan die wets-ontwerpen wel te willen ontzeggen.

XVI. De heeren doctoren A. F. Grüber en dr. F. W. O. Kaltenbach te Utrecht geven te kennen, met overlegging van eene brochure van Meijer, dat de aanneming dezer geneeskundige wetten de ontwikkeling der homoeopathie in het bijzonder en der geheele geneeskunst in het algemeen zal tegengaan. Zij verlangen voor hunne geneesleer vooral vrijheid en gelijkstelling in de uitoefening met andere geneeskundige vakken, maar zien in deze wets-ontwerpen juist het tegendeel en eene achteruitzetting der zich overal met jeugdige krachten ontwikkelende homoeopathische geneeswijze. Zij noemen voorts hunne geneesleer de geneeswijze der toekomst. Het grootste bezwaar zal voor hen gelegen zijn in het zelf niet mogen toedienen der geneesmiddelen. De homoeopathische geneeskunst heeft een geheel zelfstandige pharmacopoea; men vindt er een 60tal middelen, die niet in de Nederlandsche Pharmacopoea te vinden zijn, welke laatste, zoo deze ontwerpen wet worden, de eerste zal vervangen. Daarbij komt, zeggen adressanten, dat de gewone apotheker ongeschikt is voor de bereiding der homoeopathische middelen, die op eene eigenaardige wijze, veel zuiverder, langduriger en met meer zorg bewerkt moeten worden dan die der Staatsapotheken.

XVII. Een adres van de heeren A. P. van Stolk en 123 andere onderteekenaars, allen homoeopathische geneesheeren te Rotterdam, houdende dezelfde bezwaren als in het vorig adres, waaraan adressanten verklaren geheel hunne adhaesie te schenken.

XVIII. Een bijvoegsel of vervolg van 106 der handteekeningen door P. Molenbroek te Rotterdam op het adres van A. P. van Stolk en anderen, die gebruik maken van de homoeopathische geneeswijze.

XIX. Een adres van den heer J. L. Bernhardi en 32 andere onderteekenaars te Utrecht, die zeggen, sedert jaren zich volgens de homoeopathische geneeswijze te laten behandelen, en hare groote voortreffelijkheid veelzijdig hebbende ondervonden, veroorloven zich hunne bezwaren tegen de geneeskundige wets-ontwerpen in te brengen, hoofdzakelijk op gronden als bovengenoemd. De aanhangige wets-ontwerpen, waarin de woorden leveren en afleveren bij afwisseling voorkomen, laten het twijfelachtig, of ook niet het kosteloos afgeven van geneesmiddelen zal verboden zijn, hetgeen aanleiding tot vele moeilijkheden zal geven.

Adressanten zien bovendien bezwaar in het voorschrift dat de geneesmiddelen uitsluitend door apothekers mogen worden afgeleverd en de geneesheer zelfs in de dringendste gevallen, het noodige geneesmiddel niet mag geven, wanneer soms de oogenblikkelijke toediening daarvan eene het leven reddende uitwerking kan hebben, terwijl de aanschaffing van geneesmiddelen bij de apothekers, voornamelijk des nachts, een lang tijdverloop vordert. (Bij bovengenoemde adressen onder n°. 16, 17, 18 en 19 voorkomende, behoorren nog 5 verschillende brochures, alle handelende over de homoeopathische geneeswijze.)

XX. Adres van den heer G. Bisschop en 26 medeonderteekenaars, allen apothekers te 's Gravenhage, verzoekende de geneeskundige wetten aan deze Vergadering ingediend niet aan te nemen. Zij gronden dit verzoek op de volgende motiven: vooreerst dat het geneeskundig Staatstoezicht den lande op zeer aanzienlijke geldelijke opofferingen te staan zal komen, zonder dat hierdoor veel voordeelen verkregen worden, ten tweede de geneeskundige wetten van 1818 voldeden goed aan het oogmerk en zouden zulks nog beter gedaan hebben, waren zij niet grootendeels op Koninklijke besluiten gegrond, die sedert eenige jaren kracht van wet missen. Zij zouden liever die Koninklijke besluiten, met eenige verbeteringen, in wetten veranderd gezien hebben, met behoud der geneeskundige commissien. Ten derde: zij vreezen verder dat er binnen een zeker aantal jaren geen apothekers meer zullen zijn, omdat zij de eischen van een examen voor hulp-apothekers te hoog achten. Ten vierde: de wet regelende de uitoefening der artsennijmerekunst draagt te weinig kenmerken van vertrouwen, zoo als blijkt uit het strenge toezigt en de criminele straffen die tegen de minste vergrijpen, zelfs te goeder trouw gepleegd, bedreigd worden. Zij kunnen daarom de vrees niet onderdrukken van gedurig in ongenade van den oppermagtigen inspecteur te zullen vervallen.

XXI. Een adres van de heeren H. J. Ansing Bz. en 3 andere apothekers, wonende te Alkmaar, die hunne volkomen overeenstemming betuigen met bovengenoemd adres.

XXII. Een adres van de heeren J. J. Sneltjes en 13 andere apothekers te Haarlem. Zij achten het wenschelijk dat de stand

van leerling-apothekers in het leven worde geroepen. Dat de bevoegdheid als zoodanig aan het afleggen van een examen verbonden wordt is billijk, al klinkt het vreemd dat de commissie, belast met het examineren van den candidaat zal bestaan, uit den geneeskundigen inspecteur der provincie en 2 apothekers (artt. 7 en 14 der 2de wet); maar de bepaling, dat bij dat examen ook het bewijs zal worden gevorderd dat de candidaat de kennis en geschiktheid bezit noodig tot het gereedmaken van recepten wekt niet weinig bevreemding.

De vraag rijst bij hen op, wáár de aspirant-leerling de bedoelde kennis en geschiktheid zal kunnen opdoen, tenzij in de apotheek waar hij praktisch gevormd wordt en waar hij niet werkzaam zijn mag, zonder de bevoegdheid van leerling-apotheker verkregen te hebben. De overgangsbepaling, voorschrijvende dat de candidaten hunne bevoegdheid tot de uitoefening van de verschillende takken der geneeskunst uiterlijk 4 maanden vóór de invoering der wet moeten verkregen hebben, schijnt hier geheel misplaatst.

Beklagen adressanten zich in vele andere opzichten over te veel formaliteiten, die door hen in acht genomen zullen moeten worden en over te streng verbod, — wenschelijk zoude het zijn, zoo men hen ook had ontlast van het appliceren van lavamenten, het aanzetten van bloedzuigers en dergelijke tot het gebied der petite chirurgie behorende operaties.

XXIII. Een adres van den heer Simon Gerardus Zwart apotheker enz. te Gorredijk, Provincie Friesland, die door de aanneming der IVde wet op het geneeskundig Staatstoezicht enz. een totale ondergang van den apothekersstand ten platten lande voorspelt, vooral omdat vele apothekers aldaar geen of weinig receptuur hebben en bovendien eene of andere bijzaak ter hand moeten nemen om een bestaan te vinden.

XXIV. Een adres van de Vereeniging van Apothekers te Zwolle, waarbij bezwaren tegen de aanneming der geneeskundige wetten gemaakt worden op enkele der bovengenoemde gronden. Adressanten doen hierbij nog opmerken, dat het toevallig zamentreffen van de indiening en behandeling dier wets-ontwerpen met de nationale vrijheidsfeesten in Nederland, zoo als het geval was met dat van Neerlands hergeven onafhankelijkheid en zoo als ook nu weer zal geschieden bij de nadering van den 50sten denkdag der overwinning bij Waterloo, eene mengeling van verschillende aandoeningen bij hen veroorzaakt.

XXV. Een adres van den heer J. J. Clement apotheker te Krommenie, die zijne bezwaren mede op reeds bovengenoemde gronden te kennen geeft.

XXVI. Een adres van de heeren J. W. Kamaer en 31 andere droogisten te Amsterdam, houdende bezwaren tegen de voorgedragen geneeskundige wetten voor zooveel hun vak aangaat, en noemen die onbillijk en moeilijk in de uitvoering.

Hun aanzijn als droogist, dat nu dreigt te zullen worden vernietigd, verplicht aan de wet van 12 Maart 1818, om den toen zoo zeer afgekeurden toestand van den verkoop van geneesmiddelen bij kruideniers te beletten, bestaat alzoed sedert 47 jaren, het is in het maatschappelijk leven opgenomen, en geijkt door den waarborg voor het publiek van het afgelegd examen en de visitatie hunner voorhanden goederen door de plaatselijke geneeskundige commissien. Voor de geringe burgerklasse is hun vak in het groote tijdsverloop van zijn bestaan eene werkelijke behoefte geworden, daar zij voor billijken prijs beste geneesmiddelen verkreeg.

Adressanten begrijpen daarom niet de verklaring van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dat de droogisten als geneeskundige stand, in den toestand der tegenwoordige maatschappij niet meer noodig zijn.

XXVII. Een adres van den heer S. J. van den Bergh en nog 11 andere droogisten te 's Gravenhage, grondende zich op de navolgende bezwaren:

1°. dat hun stand wordt opgeheven zonder dat daarvoor overwegende redenen bestaan, dan om aan den apotheker het monopolie te verzekeren tot het verkoopen van geneesmiddelen in het klein, waardoor het publiek in geenen deele zal gebaat worden;

2°. wordt hun stand gedeprimeerd, ja vernietigd, omdat men den droogist der toekomst geen examen zal afnemen;

3°. zal de droogist der toekomst het slagtoffer zijn van eene ministeriele opvatting of van die der te wachten geneeskundige inspecteurs;

4°. wordt door de IIde en IVde wet hun eigendom aangetast. Adressanten beroepen zich in dezen op de uitspraak der apothekers zelve, die hunne opheffing niet met leede oogen zullen aanzien.

De zaken, gedreven door den bestaanden droogist, die geen lands- of stadspost bekleedt, maar als handelaar zich heeft onderworpen aan de eischen der vigerende wet, zijn bij zijn overlijden, zoo deze wetsvoordragt tot wet verheven wordt, verloren en het is vooral dit laatste bezwaar dat zijn in ernstige overweging geven.

XXVIII. Eindelijk nog een adres van de raad der gemeente Zwolle, houdende bezwaren, dat door de meergenoemde wetten inbreuk gemaakt zal worden op het eigen huisnoudelijk beheer der gemeentebesturen in strijd met de Grondwet; dat de zorg voor de gezondheid eene plaatselijke zaak is, met uitzondering alleen in buitengewone gevallen van besmetting; dat zij liever de plaatselijke commissie van geneeskundig toezicht zoude willen behouden en op de benoeming van geneeskundige raden invloed uitoefenen.

Adressanten meenen verder dat de te benoemen inspecteurs der gemeentebesturen onophoudelijk zullen lastig vallen met voorstellen, tot het oprigten van ziekenhuizen, badinrigtingen enz. en dat de artt. 14 en 15 van genoemde wet klaar doen uitkomen, dat het schrijfwerk voor de gemeentelijke secretarissen hierdoor weder vermeerderd zal worden, zonder daaraan geëvenredigde voordeelen.

De ondertekenaren van alle bovengenoemde adressen verzoeken aan deze Kamer om hare goedkeuring aan de ahangige geneeskundige wetten wel te willen onthouden.

Daar al deze adressen betrekking hebben op de bij de Kamer ahangige wets-ontwerpen, heeft de Commissie de eer voor te stellen, dat de Kamer besluite ze neder te leggen ter griffie, ter inzage der leden.

De heer **Smit**, lid der Commissie:

In handen uwer Commissie zijn gesteld de navolgende adressen, als van:

1. de heeren J. A. Bogaard, H. G. Evers en H. Halbertsma, hoogleraren aan de hoogeschool te Leiden;
2. J. Fjaarda te Akkrum en een aanzienlijk getal mede-ondertekenaren, allen geneeskundigen in de provincie Friesland;
3. Antonie van Mens, rustend geneeskundige te Kralingen;
4. dr. F. S. Elders te Haarlem;
5. J. Kis junior en 17 plattelands-heelmeesters in de provincie Zeeland;
6. dr. C. P. ter Kuile en 24 mede-ondertekenaren;
7. dr. Verwey en 20 mede-ondertekenaren;
8. dr. C. ter Laage te Leiden, met 7 mede-ondertekenaren;
9. W. A. G. Kapteyn te Nieuwveen en 3 mede-ondertekenaren; en

10. G. Havinga Janssonius, med. et art. obst. doctor te Winsum. Het verzoek door al deze adressanten tot u gerigt is de aanneming der vier ontwerpen van wet betreffende de geneeskundige Staatsregeling. De gronden waarop dat verzoek rust komen hoofdzakelijk neder op de volgende hoofdpunten:

ten eerste, de regeling van het geneeskundig Staatstoezicht, zoo als het in het eerste wets-ontwerp is voorgesteld, zal op voldoende wijze in eene leemte onzer wetgeving voorzien en niet nalaten gunstigen invloed uit te oefenen op den algemeenen gezondheids-toestand;

ten tweede, de wijze van toelating tot de uitoefening der geneeskunst, in het tweede wets-ontwerp voorgesteld, zal veel grooieren waarborg geven tot het verkrijgen van bekwaame geneeskundigen dan de thans bestaande bepalingen;

ten derde, de voorgestelde wets-ontwerpen zullen, bij ernstigen wil der hooge Regering, voordeelig kunnen werken op den bloei der hoogeschoolen;

ten vierde, eenheid van den geneeskundigen stand is billijk, daar toch bij gelijke waarborgen van bekwaamheid dezelfde bevoegdheid mag worden verlangd;

ten vijfde, de meergenoemde wets-ontwerpen zijn goed en helder te zamen gesteld, getuigen van naauwkeurige kennis van plaatselijke toestanden en handhaven de regten der wetenschap zoowel als het algemeen volksbelang.

Daar al deze verzoekschriften betrekking hebben tot wets-ontwerpen, thans bij deze Kamer ahangig, heeft uwe Commissie de eer voor te stellen, die adressen neder te leggen ter griffie, ter inzage van de leden.

De Vergadering vereenigt zich achtereenvolgens met de voorgestelde conclusien.

Daarna wordt de Vergadering gescheiden.

29STE ZITTING. — 29 MEI.

XV. *Regeling van het geneeskundig Staatstoezicht enz.* (Beraadslaging over wets-ontwerp II.)
(SUPPLEMENTBLAD.)

REDEVOERINGEN, *uitgesproken door den heer van Nispen van Pannerden in de zitting van den 29sten Mei 1865.*

[Zie bladz. 225.] I.

Ik had geenszins het voornemen om bij de behandeling van dit wets-ontwerp een enkel woord in het midden te brengen; maar eene zinsnede in het verslag der Kamer en het daarop door den Minister gegeven antwoord maken het mij ten pligt over een enkel onderwerp eene korte beschouwing voor te dragen.

In het verslag der Commissie van Rapporteurs leest men in paragraaf 2:

„Niettemin meenden zeer vele leden bij deze gelegenheid den Minister te mogen herinneren eene door hem in eene vorige vergadering afgelegde verklaring, waarbij de indiening der zoogenaamde cultuurtwetten tegen de eerstvolgende, dat is de tegenwoordige, bijeenkomst der Eerste Kamer werd toegezegd.” De Minister antwoordde daarop: „De ondergeteekende herinnert zich niet omtrent het tijdstip der indiening van de zoogenaamde cultuurtwetten bepaalde toezeggingen te hebben gedaan.”

Nu wensch ik in herinnering te brengen den loop onzer beraadslagingen in de maand Januarij jl. In de zitting van den 10den Januarij zeide mijn geachte vriend, naast mij gezeten, het volgende: „Wanneer ik echter in het gevoelen deel van hen die nog langer den werkring van dezen Minister willen afwachten en gadeslaan, dan wil ik nogtans als mijne meening doen kennen dat de Minister reeds te lang gewacht heeft om op praktisch terrein — het wetgevende — te toonen wat hij wil, en ik geloof met den meesten aandrang hem te moeten verzoeken ons nog heden te verklaren, wanneer die cultuurtwet te wachten zij.”

De Minister, dit onderwerp besprekende in de zitting van den 11den Januarij, zeide het navolgende: „De Gouverneur-Generaal schrijft mij in dezen brief dat hij bezig is aan, en zich afgezonderd heeft voor dat hoogst gewichtig werk en dat hij met de mail van 15 December de stukken naar Nederland zal zenden. Zij kunnen dus nog in deze maand in mijne handen zijn, en nu doe ik de plegtige belofte dat ik geen dag zal uitstellen, langer dan noodig is, om die voorstellen in te dienen, want, zoo iemand, verlang ik dat er een einde aan kome. Ik hoop dus, dat wanneer de Kamer in 's Hage zal teruggekeerd zijn, die wets-ontwerpen zullen zijn ingediend.”

Nu kan ik mij zeer goed begrijpen dat de Minister bij zijne veelomvattende werkzaamheden zich niet juist kan herinneren wat er in Januarij gesproken is. Maar na de bepaalde ontkenenis van den Minister, gesteld tegenover het gevoelen van zeer vele leden dezer Kamer, heb ik mij verplicht geacht hetgeen in Januarij hier is voorgevallen te releveren.

[Zie bladz. 226.] II.

Uit het antwoord van den Minister blijkt, dat ik aan de Kamer niet genoeg heb voorgelezen, en alzoo getracht heb aan de Vergadering een verkeerden indruk te geven van hetgeen in Januarij is voorgevallen. Ik zal nu de woorden van den Minister in hun geheel voorlezen. De Minister zeide: „Ik hoop dus dat, wanneer de Kamer in 's Gravenhage zal teruggekeerd zijn, die wets-ontwerpen zullen zijn ingediend. Een bepaalden dag van indiening kan ik niet noemen. Deed ik dit, ik zou handelen als een aannemer of een kleermaker, en zelfs die kan niet zijn woord houden.” Nu laat ik aan de Kamer over te beslissen, of ik eene verkeerde herinnering heb gedaan, en of de laatste woorden iets afdoen aan hetgeen voorafgaat. Geeft nu de Minister aan het woord *hoop* niet de beteekenis van eene belofte, dan is dit juist; maar als men nagaat, dat de toezegging door den Minister gegeven werd nadat hetgeen door mijn vriend naast mij gezeten was gezegd, dan geloof ik dat de leden der Kamer regt hebben op die verklaring te wijzen, zoo als in het Verslag is gedaan en dat ik mij geene onjuiste aanhaling van hetgeen door den Minister is gezegd heb veroorloofd.

[Zie bladz. 228.] III.

Een zeer kort woord om mijn votum te regtvaardigen.

De Minister zeide in de andere Kamer, beantwoordende een der sprekers die dit wets-ontwerp bestreed: „Diezelfde geachte spreker (de heer Wintgens) zegt, dat hij vooral in deze oogenblikken een energiek, krachtig en verlicht, maar eenhoofdig bestuur zou willen. Dit is een betoog tegen het constitutionele beginsel in het algemeen. Als men de zekerheid had dat het hoofd altijd energiek, krachtig en verlicht zou zijn, geloof ik dat dit het beste bestuur in alle landen en luchtstreken wezen zou. Maar omdat de menschen niet zoo volmaakt zijn, moeten zij gecontroleerd worden door eene Vertegenwoordiging en dit zal dus ook in Suriname het geval moeten wezen.”

Ik kan in dat gevoelen van den Minister niet deelen, ik ben voorstander van den constitutionelen regeringsvorm, maar ik meen dat men bij het maken van wetten betrekkelijk het Staats- en het burgerlijk regt moet letten op den toestand der maatschappij, waarvoor zij gemaakt worden.

Hoezeer nu voorstander van den constitutionelen regeringsvorm geloof ik niet dat Suriname reeds rijp is om dien daar te kunnen invoeren. Zoo ik nog heden van twee geachte sprekers die mij voorgingen gehoord heb, dat nog twee derden der bevolking onder Staatstoezicht staan, dan acht ik mij bezwaard op dit oogenblik in dergelijk land constitutionele instellingen te helpen invoeren.

Ik meen dat er nog een andere grond van bezwaar daartegen bestaat. Dikwijls heb ik hooren beweren dat vele groote grondeigendommen in handen zijn niet van bewoners van Suriname, maar van personen elders gevestigd. Ja, mij is verzekerd dat het grootste deel dier eigendommen in vreemde handen is. Ik bedoel met vreemden hen die niet in Suriname wonen. Nu betwijfel ik het of men in dergelijke maatschappij gerustelijk constitutionele instellingen kan invoeren.

Nu de wijze waarop dat zal geschieden. Men plaatst ééne Kamer tegenover ééne Regering, en nu ben ik innig overtuigd dat in elk land ter wereld waar dat het geval is die Kamer op den duur geheel de magt in handen moet krijgen. Ook ik ben de leer toegedaan van die leeraren van het constitutioneel staatsregt die eene volksvertegenwoordiging uit ééne Kamer bestaande voor verderfelijc en met de gezonde begrippen eener constitutionele Staatsinrigting strijdig houden.

Eindelijk bestaat er bij mij bezorgdheid voor de financiële belangen van het moederland. De geachte spreker uit Amsterdam, de heer Harten, heeft er reeds op gewezen dat het gevolg van de aanneming van dit wets-ontwerp zal zijn, dat de uitgaven vermeerderen. Ik vind volstrekt geen waarborg dat, zoo Suriname ooit in een anderen toestand geraken mogt, de baten, die de kolonie dan zou kunnen opleveren, in de Nederlandsche staatskas vloeijen zullen, of althans zal worden terug gegeven het grootste bedrag, dat ten behoeve van Suriname door het moederland is uitgegeven.

Op grond van hetgeen ik de eer had aan te voeren, vermeen ik mijne goedkeurende stem aan dit wets-ontwerp niet te kunnen geven.

[Zie bladz. 230.] IV.

Mijnheer de Voorzitter, er bestaat tusschen den Minister en mij een zeer groot verschil. De Minister was in de andere Kamer een voorstander van het eenhoofdig gezag, want hij zeide, dat een eenhoofdig gezag, indien het krachtig en energiek ware, het beste zou zijn voor alle luchtstreken. Ik daarentegen ben in het algemeen een voorstander van constitutionele begrippen, maar geloof dat men bij de toepassing daarvan moet letten op den toestand der maatschappij. Ik achtte dus Suriname nog niet rijp daarvoor, vooreerst omdat 2/3 der bevolking nog onder Staatstoezicht staat, en ten tweede omdat het grootste gedeelte van den grondeigendom is in handen van niet-inwoners der kolonie. De Minister heeft voorzigtig deze beide argumenten stilletjes laten liggen. Maar hoe nu de Minister op mij toepasselijk kan maken het versje: „*Mettez de l'eau dans votre vin, mais non dans le mien*”, verklaar ik niet te begrijpen. Ik ben geen belang hebbende bij Suriname; ik heb geen bezittingen in die kolonie en dus is het voor mij onverschillig of er water in dien wijn gedaan worde of niet.

Ik kom op voor een algemeen beginsel dus ik negeer de toepassing op mij van het versje, dat de Minister heeft aangehaald.

29STE ZITTING. — 29 MEI.

XII. Nadere regeling van het gebruik van het koloniaal batig slot over 1862. (Beraadslaging.)

(SUPPLEMENTBLAD.)

REDEVOERINGEN, *uitgesproken door den heer*

Hartsen, in de zitting van den 29sten Mei 1865.

[Zie bladz. 226.] I.

Slechts een enkel woord omtrent het zoo even besprokene door den geachten afgevaardigde uit Zeeland. Ik hoop dat hij mij zal veroorloven bescheidenlijk zijn geheugen te hulp te komen.

De Commissie van Rapporteurs is geheel getrouw te werk gegaan en ik, die eenigzins ben aangewezen door den geachten afgevaardigde als rapporteur der tweede afdeeling, meen als zoodanig mijn pligt te hebben gedaan. Het punt der koffijveilingen is door mij ter sprake gebracht in mijne afdeeling, evenwel met de mededeeling dat ik in het gevoelen deelde van hen die vermeenen dat het thans niet het tijdstip is om de koloniale zaken op nieuw te bespreken, en dat ik bereid was mij te onderwerpen aan de zienswijze der meerderheid, als deze meende dat ook het punt der koffijveilingen niet moest besproken worden. Vijf der tegenwoordigelingen deelden in mijn bezwaar; vier leden deelden er niet in, en ik heb het imperative mandaat als lid van de Commissie van Rapporteurs ontvangen, om aldaar de vermelding in het verslag voor te stellen van hetgeen in de tweede sectie is voorgevallen, als de zaak in andere sectien ook ter sprake bleek gebracht te zijn. Het laatste is geschied, en toen heb ik het voorgevallene in de twee sectie medegedeeld en dit in het verslag gerelateerd. Ik geloof dus dat ik daaromtrent geheel verantwoord ben.

Intusschen verheug ik mij er in dat het voorgevallene er toe geleid heeft, dat wij nu de beschouwingen van den geachten spreker uit Zeeland over de zaak der koffijveilingen hebben mogen hooren en dat ook ik op die zaak terug kan komen.

Ik zie met leedwezen, dat de Regering niet wil terugkeeren tot het oude stelsel van koffijveilingen, dat ik meer in het belang der schatkist acht. Wanneer men de resultaten der tegenwoordige koffijveilingen nagaat, dan moet het in het oog vallen dat men beter gedaan had te blijven bij het oude. De loop der omstandigheden, de feiten, hebben bevestigd wat voorspeld is door hen, die meenden dat de nieuwe wijze van koffijveilen minder voordelig zou zijn. Ik geloof dat het belang van den Staat medebrengt dat wij terugkeeren tot de oude wijze.

[Zie bladz. 226.] II.

Hetgeen door den Minister is gezegd over de koffijveilingen geeft mij aanleiding een enkel woord te zeggen.

Ik heb gesproken van de voorspellingen omtrent het resultaat der nieuwe wijze van koffijveilen. Ik had daarbij op het oog het gevoelen dergenen, die geacht kunnen worden de zaak praktisch te kennen, bijv. de kamer van koophandel te Amsterdam. Ik herinner dat ik hier heb voorgelezen het advies van een der grootste koffijmakelaars in Europa, den heer Coak te Londen, die voorspeld heeft dat de nieuwe wijze van veilen ten nadeele zal zijn van de schatkist. Ik geloof dat die voorspelling zich heeft bevestigd, daar voortdurend de markt is achteruit gegaan. Men heeft dit toegeschreven aan de hooge renten, maar merkwaardig is het dat toen in het najaar die rente op het hoogste standpunt was, en de Handelsmaatschappij eene veiling aankondigde met vermelding dat vóór Februarij, dus met vier maanden tusschenpoozing, geene nadere veiling zou plaats hebben, die enkele aankondiging genoeg was om de waarde verscheidene centen te doen stijgen. Die waarde is gebleven op dezelfde hoogte tot in Februarij, en toen de maandelijksche veilingen weder begonnen, is de prijs voortdurend terug gegaan tot op de jongste veiling, bij welke de waarde zich eenigzins heeft hersteld. Onder welke omstandigheden echter? Omdat op Java een half miljoen balen minder is geoogst. Door de maandelijksche veilingen heeft men afgezien van de compensatie, die men in hogere prijzen van die kleine opbrengst zal gevonden hebben, want als het resultaat van den mislukten oogst in de voorraad zal blijken, zal het effect worden geneutraliseerd door het vooruitzicht op een grooter volgenden oogst.

[Zie bladz. 227.] III.

De zaak van het regeringsreglement voor Suriname is in de

Tweede Kamer zoo breedvoerig besproken, dat ik waarlijk niet weet wat daarbij te voegen. Ik stel groot belang in het behoud van die kolonie; voor een groot deel heeft Nederland zijne politieke kracht te danken aan zijne kolonien, en Suriname werkt daartoe mede.

Ik kan mij dan ook niet voegen bij het gevoelen van hen die Suriname enkel als een lastpost beschouwen: het is eene bezitting die eene politieke waarde heeft, maar ik wensch dat zij zoo weinig mogelijk een lastpost voor Nederland zij. En nu dit wets-ontwerp van dat standpunt beoordeelende, is bij mij de vraag opgekomen, of Suriname rijp is voor de instellingen die men het nu wil geven, dan wel of de hier voorgestelde regeringsvorm als ontijdig moet beschouwd worden voor die kolonie. Ik geloof het laatste: ik geloof dat Suriname nog niet rijp is voor een parlementairen regeringsvorm, al zij het dan ook dat die, zoo als de hier nu voorgestelde, eenigzins halfslachtig zij.

Welke toch is de toestand? Twee derden der bevolking bevinden zich onder Staattoezigt en zullen nog eenige jaren daaronder blijven. En welke zijn de behoeften der kolonie? Ik geloof niet dat het politieke, maar materiele behoeften zijn. Suriname heeft behoefte aan werkkrachten, veeleer dan aan een parlement.

Eene andere vraag. Is de toestand van Suriname hopeloos, of kan men zich bij eene goed georganiseerde en effect hebbende immigratie voor die kolonie eene goede toekomst voorstellen? Ik geloof dat men die hoop mag koesteren; dat men de kolonie moet voorbereiden tot eene geheel anderen toestand dan bestond vóór de emancipatie; tot dat die nieuwe toestand zich zal hebben geconsolideerd, zal Suriname behoefte hebben aan een krachtig eenhoofdig bestuur, zij het ook als maatregel van overgang. Ik geloof dat de toepassing van het wets-ontwerp, gelijk het daar ligt, zal stuiten op een groot bezwaar, namelijk op het gebrek aan personen die waarlijk belang hebben bij de kolonie, en dat zij niet zal bevorderen de goede verstandhouding tusschen moederland en kolonie, maar aanleiding zal geven tot botsingen tusschen die beide en tot botsingen in de kolonie zelve.

Men beroept zich op het oude octrooi van 1682, maar wanneer men de gevolgen van dat octrooi nagaat, zal men moeten erkennen dat Suriname onder de werking van dat octrooi niet altijd wel heeft gevaren, maar dikwijls verkeerd heeft in een voortdurenden toestand van *haspelarij*, die soms vrij hoog is geloopt — men denke slechts aan het gebeurde in der tijd tusschen den gouverneur Mauritius en het hof van politie.

Ik geloof dat in het voorgestelde regeringsreglement de kiemen kunnen liggen voor dergelijke betreurenswaardige voorvallen.

Nu is het wel waar, dat de autoriteiten in de kolonie geen bezwaar tegen het voorgestelde reglement hebben gemaakt, terwijl noch de belanghebbenden in de kolonie, noch die, welke hier te lande gevestigd zijn, zich aan de Kamers hebben geadresseerd met bezwaren; maar toch heb ik bij de belanghebbenden hier te lande geene warme sympathie voor dit ontwerp gevonden. Wel hebben personen, die de kolonie goed kenden, mij verzekerd, dat Suriname meer behoefte had aan een autokratisch bestuur dan aan constitutionele vrijheden.

Er bestaat bij mij nog een bezwaar van finantielen aard. Ik wensch dat Suriname zoo min mogelijk een lastpost zij voor Nederland, en wanneer ik nu zie dat de subsidien voor Suriname grooter en grooter zijn geworden, dan vrees ik dat deze maatregel de huishouding aldaar nog kostbaarder zal maken en de subsidien alzoo nog meer zal doen stijgen. Tot dusver heeft men minder den druk van die subsidien bemerkt, omdat men daarvoor compensatie vond in de groote batige sloten uit onze Oost-Indische bezittingen; maar wanneer deze ons mogten ontvallen, dan zal het subsidie aan Suriname een drukkende lastpost worden. Wij mogen alzoo wel toezien dat dat subsidie niet hooger klimme, hetgeen ik vrees dat een gevolg zal zijn van dit nieuwe reglement.

[Zie bladz. 230.] IV.

Ik wensch te releveren dat eene uitdrukking van mij, wellicht onjuist gebezigd, door den Minister onjuist is opgevat. Ik heb de onvoorzigtigheid gehad om het weinig parlementaire woord „haspelarij” te gebruiken. De Minister gelooft dat het mijne meening is dat dit wets-ontwerp zal leiden tot haspelarij in de Koloniale Staten. Indien dit mijne overtuiging ware, ik zou niet gesproken, maar mij eenvoudig verklaard hebben tegen deze wet. Ik heb gezegd dat men zich nu beriep op het octrooi van 1682. Ik heb er op gewezen dat door dit octrooi moeilijkheden zijn ontstaan, die proverbiaal zijn geworden. Het is met het oog daarop dat ik van haspelarijen heb gesproken en het was geenszins mijne bedoeling om dit toepasselijk te maken op dit wets-ontwerp.

VIII. *Vaststelling van de reglementen op het beleid der regering in de kolonien Suriname en Curaçao.* (Beraadslaging.)

Intusschen, ik wil mij in de zaak der regeringsreglementen geene partij stellen. Ik ben niet genoeg ingelicht in de Surinaamsche aangelegenheden om mij tegen deze wets-ontwerpen te verklaren; te minder omdat de autoriteiten, die de wetten moeten in- en uitvoeren, de voordragt toejuichen. Bovendien, de Minister is te

gemoet gekomen aan een mijner bezwaren, dat is, de finantien. De Minister verzekert dat de invoering van deze regeringsreglementen geene verhooging van subsidie zal ten gevolge hebben, omdat hij verwacht dat de meerdere uitgaven door meerdere inkomsten zullen worden gedekt; ik neem nota van die verklaring.